

NATURA 2000 OVIRA ALI PRILOŽNOST ZA RAZVOJ?

DARS

PRAKSE UMEŠČANJA V OBMOČJA NATURA 2000

Ana Sodnik Prah, vodja službe za prostorsko načrtovanje

DARS

Pomurska avtocesta

Pomurska avtocesta

- Štiripasovna avtocesta A5 povezuje Maribor in Pince na slovensko - madžarski meji
- Skupna dolžina znaša 85,2 km
- Pomurski krak avtoceste je bil v fazi prostorskega umeščanja in gradnje razdeljen na 7 odsekov:
 - Maribor-Lenart, dolžina 7,8 km
 - Lenart-Sp. Senarska, dolžina 7,2 km
 - Sp. Senarska-Cogetinci, dolžina 10,1 km
 - Cogetinci- Vučja vas, dolžina 11,6 km
 - Vučja vas- Beltinci, dolžina 14,6 km
 - Beltinci-Lendava , dolžina 17,4 km
 - Lendava -Pince z odcepom hitre ceste na Dolgo vas, dolžina 16,5 km
- Trasa prečka številna območja, ki so naravovarstveno pomembna in imajo različne statute, tudi več območij Natura 2000
- Nadomestni habitati, kot omilitveni ukrepi, potrebni zaradi osnovnega posega (gradnja in obratovanje AC), so bili opredeljeni s prostorskimi akti DPN
- DARS kot investitor izgradnje avtocestnega omrežja je tudi investitor vzpostavitve nadomestnih habitatov po načelu „onesnaževalec plača“

Sporazum o ukrepih za ohranjanje narave

- Nadomestni habitati na Pomurski AC so eden prvih primerov tovrstnih ukrepov za ohranjanje narave
- Z namenom podrobnejše določitve pristojnosti in dolžnosti v zvezi z vzpostavitvijo in ohranjanjem nadomestnih habitatov na trasi pomurskega avtocestnega kraka določenih z DPN je bil sklenjen poseben **Sporazum** med 5-imi podpisniki **DARS, MzP (sedaj MZI), MOP, SKGZ in ZRSVN**
- Sporazum podrobno opredeljuje faze vzpostavitve nadomestnega habitata, vsebino projektne dokumentacije, nadomestne habitate na katere se nanaša, način ugotavljanja stanja, pristojnosti posameznih podpisnic sporazuma in organizacije pristojne za upravljanje z nadomestnimi habitati

Faze vzpostavitve in ohranjanja nadomestnega habitata

- **1. faza** - izdelava projekta za vzpostavitev in ohranjanje habitata
- **2. faza** – potrditev projekta
- **3. faza** – tehnična ureditev nadomestnega habitata (izvedba)
- **4. faza** – aktivno usmerjanje razvoja v željeno stanje do vzpostavitve nadomestnega habitata
- **5. faza** – potrditev, da je nadomestni habitat vzpostavljen
- **6. faza** – prenos zemljišč v nadomestnem habitatu v lasti države v upravljanju ustreznemu upravljavcu
- **7. faza** – ohranjanje nadomestnega habitata (monitornig, izvajanje rednih in izrednih ukrepov)

AC odsek Lenart - Spodnja Senarska

- Komarnik Sever (vzpostavitev ekstenzivnih travnikov)

- Črni les (vzpostavitev nadomestnega biotopa za dvoživke)
- Kamenšak Sever (vzpostavitev ekstenzivnih močvirnih travnikov in ponovnavzpostavitev mrtvice Globovnice)
- Kamenšak Jug (pogozditev med gozdom Kamenšak in avtocesto)
- Rastišče narcis v Veržeju (ureditev rastišča)

AC odsek Spodnja Senarska - Cogetinci

- Verjane (vzpostavitev nadomestnega biotopa za dvoživke)
- Komarnica (vzpostavitev nadomestnega biotopa za dvoživke ob Cogetinskem potoku in ohranitev mokrotnih travnikov med potokom Komarnica in Cogetinskim potokom)

Foto: G. Triglav Brežnik

AC odsek Beltinci - Lendava

- Gospodsko (vzpostavitev ekstenzivnega travnika s posamičnimi gručami grmovnic južno od Gospodskega)

Foto: G. Triglav Brežnik

- Črni log - Hotiška gmajna (pogozditev)

AC odsek Lendava - Pince

- Petišovci (vzpostavitev nadomestnega biotopa za dvoživke)

Foto: G. Triglav Brežnik

- Zemljišča so bila odkupljena in so v lasti države, nekatera pa so že bila v lasti države
- DARS d.d. bo po vzpostavitvi habitate predal v upravljanje:
 - Skladu kmetijskih zemljišč in gozdov v RS (SKGZ): kmetijska zemljišča in gozdove
 - MOP: vodna zemljišča
- SKZG in MOP morata upravljati z zemljišči na način, ki zagotavlja ohranitev funkcij nadomestnega habitata
- Za ustrezen način vzdrževanja bodo potrebna dodatna finančna sredstva, ki s sporazumom niso opredeljena
- Trenutno poteka faza potrjevanja zaključnega poročila monitoringa vzpostavitve nadomestnih habitatov (NH) z namenom potrditve, da so NH vzpostavljeni in jih lahko DARS preda v upravljanje SKGZ in MOP.

Zaključne ugotovitve

- Ocenjujemo, da smo lahko zadovoljni z izvedenimi rezultati, tako na strani investitorja, kot na strani služb pristojnih za ohranjanje narave
- **Ostajajo še nekatera odprta vprašanja:**
- Ali je res nujen odkup zemljišč za vzpostavitev NH?
- Kako bo potekal prenos vzpostavljenih NH v upravljanje in vzdrževanje – ali bodo nastopile kakšne ovire, morda finančne narave?
- Kako bo s financiranjem vzdrževanja NH?

Zaključne ugotovitve

- Ali bi lahko NH na Pomurski AC izpeljali danes? Danes bi se NH verjetno šteli kot izravnalni ukrepi (in ne omilitveni), zato bi za prostorsko umestitev AC morali uporabiti poseben postopek
- Kako teče postopek prevlade druge javne koristi (npr. ceste) nad javno koristjo ohranjanja narave?
- Kakšna je metodologija za določitev velikosti NH – kdo o tem odloča?
- Ko z DPN določimo neko območje za NH nimamo mehanizma, da se tam ohrani primerno stanje za NH kasneje, ko pride do gradnje

DARS

Program upravljanja območij Natura 2000 za
obdobje 2015-2020

Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020

DARS

- Pravna podlaga za Program upravljanja območij Natura 2000 :
- **Zakon o varstvu okolja (ZVO-1)**, ki določa, da je Program upravljanja območja Natura 2000 za obdobje 2015-2020 eden od operativnih programov varstva okolja, ki so opredeljeni v 36. členu
- **Zakon o ohranjanju narave (ZON)** določa ohranitev območij Natura z varstvenimi ukrepi, ki se za območja Natura 2000 določijo s posebnim programom upravljanja.
- **Uredba o posebnih varstvenih območjih** (območjih Natura 2000), določa območja Natura 2000, varstvene cilje na teh območjih in varstvene usmeritve. V letu 2013 je bila sprejeta Uredbe o spremembah in dopolnitvah Uredbe s katero so se območja Nature 2000 širila. Pripomba DARS, na predlog Uredbe ni bila upoštevana:
 - Potrebni so popravki mej območij Natura 2000 tam, kjer ta območja posegajo na območja cest in v varovalne pasove cest
- Program upravljanja je namenjen uresničevanju varstvenih ciljev na območjih Natura 2000 in za posamezno območje Natura vključuje:
 - opredelitev podrobnih varstvenih ciljev
 - določitev varstvenih ukrepov ali podrobnejših varstvenih usmeritev
 - nosilce oziroma izvajalce ukrepov
 - finančne vire
- Osnutek Programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 - 2020 je trenutno v medresorski obravnavi .

Ugotovitve DARS glede Programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020

DARS

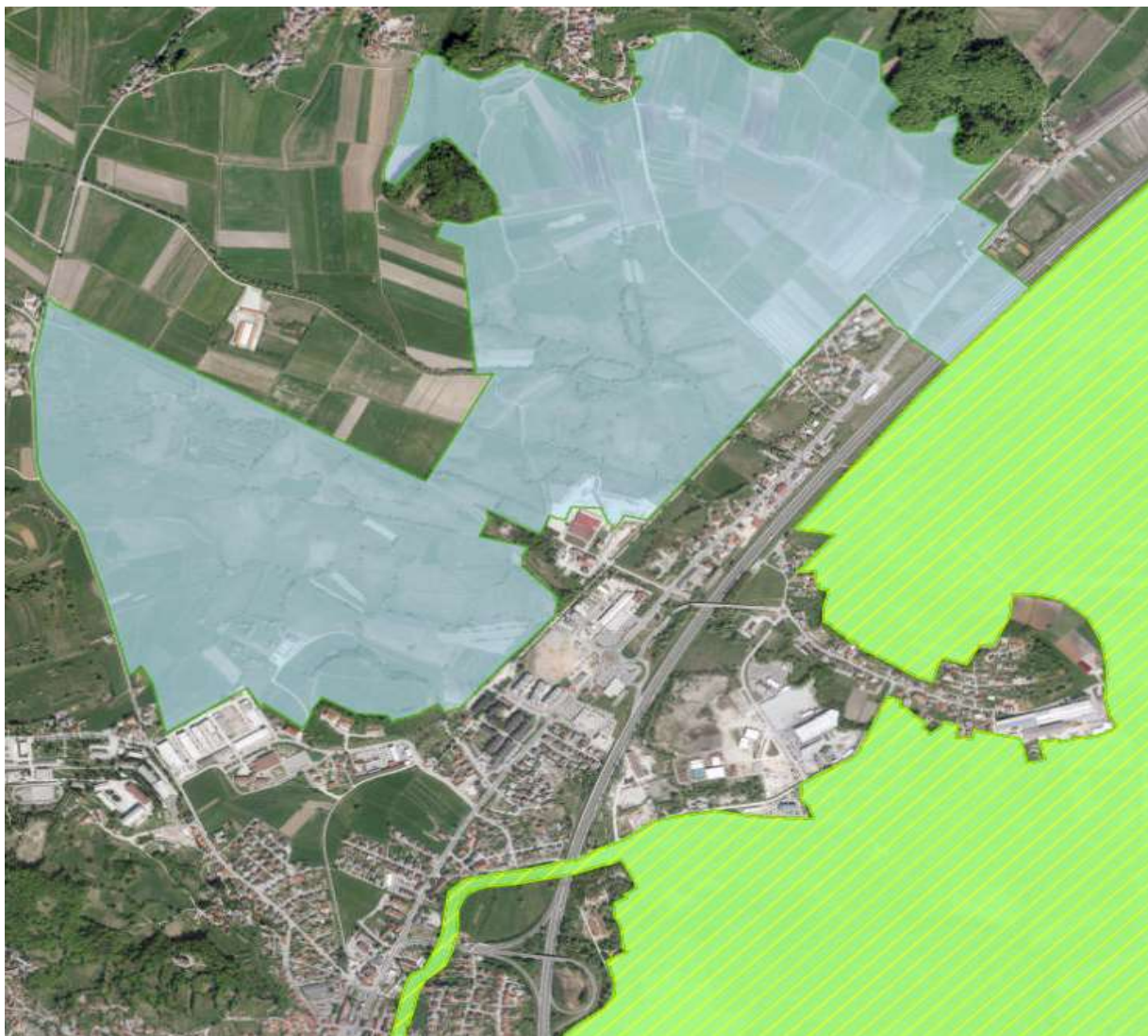
- **PRIMER:** območje Natura 2000 z ID območja SI5000014 Ljubljansko barje, na območju južne ljubljanske AC obvoznice in AC Ljubljana - Vrhnika
- **Novo** Natura 2000 območje ob AC Ljubljana – Vrhnika na Vrhniki
- **Razširjeno** območje Natura 2000 sega ob obstoječi južni ljubljanski AC obvoznici in ob AC Ljubljana – Vrhnika **do meje s prometnico**
- Razširjeno območje Natura 2000 **posega** v varovalni pas AC, **ново** območje pa celo **prekriva** obstoječo AC.

Ugotovitve DARS glede Programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-2020

DARS

- Južna ljubljanska AC obvoznica ima več funkcij, funkcijo obvoznice Ljubljane in predstavlja hkraten potek avtoceste **v V. in X. prometnem koridorju**.
Za oba odseka je že izkazana potreba **po razširitvi v šestpasovno avtocesto**, zaradi zagotavljanja prometne varnosti in pretočnosti prometa
- Varovanje interesov za razvoj vseevropskega prometnega omrežja - TEN-T je v **širšem interesu skupnosti**.
- Razširjeno območje Natura 2000 **posega v varovalni pas AC**.
- **Varovalni pas državnih cest** določa Zakon o cestah in meri 35 m za hitre ceste in 40 m za avtoceste obojestransko od roba cestnega sveta
- **Varovalni pasovi**, določeni za posamezno kategorijo državne ceste, so namenjeni varovanju interesov razvoja državnih cest. **Njihovo neupoštevanje pomeni poseg v pravice, podane z zakoni**.

- Razširjeno in novo Natura 2000 območje, ki prekriva del obstoječe AC Ljubljana – Vrhnika in celotno območje načrtovanega AC priključka Sinja gorica

Natura 2000 območja

- Ostale vrednosti
- TIP
- Posebno ohranitveno območje (pSCI, SCI, SAC)
- Posebno varstveno območje (SPA)
- Območje, ki po mnenju EC ustreza posebnemu varstvenemu območju

- Razširjeno območje Natura 2000 ob obstoječi južni ljubljanski AC obvoznici

Natura 2000 območja

- Ostale vrednosti
- TIP
- Posebno ohranitveno območje (pSCI, SCI, SAC)
- Posebno varstveno območje (SPA)
- Območje, ki po mnenju EC ustreza posebnemu varstvenemu območju

- Iz Programa upravljanja območij Natura 2000 (priloga 6.1 Cilji in ukrepi), ni jasno, kaj naj bi v praksi pomenili podrobnejši varstveni cilj kot npr. **se obnovi na, ohrani se**
- Ni jasno kako naj bi s podrobnejšimi varstvenimi usmeritvami na tem območju NATURA 2000, dosegli varstveni cilj, da se območje „ohrani oz. se obnovi na“

ID območja	Ime območja	Skupina območij	Koda vrste/HT	EJ koda	Ime vrste/HT	Znanstveno ime taksonomska skupina	Tip podrobnejšega varstvenega cilja	Podrobnejši varstveni cilj	Vrednost podrobnejšega varstvenega cilja (številčno)	Enota	Vrednost podrobnejšega varstvenega cilja (besedna)	Varstveni ukrep	Podrobnejše varstvene usmeritve	Sektor	Odgovorni nosilec	Vir financiranja
S13000271	Ljubljansko barje	Ljubljansko barje	HT_6510	6510	Nišinski ekstenzivno gojeni travniški	Emys orbicula plazilci	Velikost habitatnega tipa	se obnovi na	5120	ha		vključiti varstveni cilj v načrte urejanja prostora in izvajanje posegov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	prostor	načrtavci in nosilci urejanja prostora	redno delo
S13000271	Ljubljansko barje	Ljubljansko barje	SP_1220	1220	močvirsko skledn	Emys orbicula plazilci	Specifične lastnosti, strukture, procesi habitata	ohrani se			ekstenzivni travniki, visoke steblike, grmišča, obrežni in močvirni gozdovi v okolici	vključiti varstveni cilj v načrte urejanja prostora in izvajanje posegov	določijo naravovarstvene smernice in mnenja	prostor	načrtavci in nosilci urejanja prostora	redno delo

- Niso podana jasna izhodišča za načrtovanje novih ureditev na tem območju

Posledice

- Zaradi razširitve območji Natura 2000 na območju južne obvoznice do meje s prometnico je vprašljiva izvedljivost nadomestnih habitatov na tem območju, ki je zelo problematično, zato je ogrožena izvedljivost širitve avtoceste.
- Na območju Vrhnik gre za relativno majhno NATURA območje, ki bi lahko bilo zaradi širitve avtoceste **prizadeto** do te mere, da bi bil vpliv na to območje ocenjen **kot bistven**. Enako velja za območje načrtovanega priključka Vrhnika.
- Za posege z **bistvenim negativnim vplivom** je potrebno izvesti **postopek za prevlado** druge javne koristi in **izvedbo izravnalnih ukrepov**.
- **Širitev AC** se lahko zaradi tega izkaže za **neizvedljivo**.

Zaključki

- Razširjeno območje NATURA 2000 in novo območje NATURA 2000 lahko onemogočita razvoj cestne infrastrukture.
- Program upravljanja Natura 2000 ne daje odgovora o tem, kakšni ukrepi bodo potrebni ob širitvi ljubljanskega AC obroča.
- Program upravljanja območij Natura 2000 mora upoštevati tudi druge dokumente, **skladno s pravnim redom EU.**
- Program upravljanja območij Natura 2000 mora biti pripravljen **z jasnimi cilji in merljivimi kriteriji**, ki bodo omogočali **sledljivo oceno stanja in presojo učinkov posegov** na naravo in na varovana območja
- Usklajevanje zgolj v formalnem medresorskem postopku **ni zadovoljivo.**